

Institucionální výchova jako
bariéra v dalším životě mladého
člověka

Faktory vytvářející bariéry

velké množství faktorů - obtížné
situaci změnit - sociální reprodukce
marginalizace a vyloučení

(přenášení sociálního vyloučení z rodičů na děti, z rodičů
na děti, začarovaný kruh generačního přenosu
sociálního vyloučení)

odmítnutí majoritní společnosti
integrovat určité jedince či kolektivity na
základě jejich kulturní, náboženské či jiné
odlišnosti

(např. rodiny s několika generacemi dětí, které se vzdělávaly ve
speciálních školách, rodiny romského etnika či rodiny, kde se opakuje
odebírání dětí v důsledku patologických jevů u rodičů)

(srov. Mareš, 2006)

Charakteristiky dětí ve výchovných zařízeních jako jedinců s poruchou chování

(Večerka, Holas, Štěchová,
Diblíková, 2001)

důvodem nařízení ÚV poruchy chování - nejčastěji trestná činnost dítěte, záškoláctví a nezvládnutí výchovy rodiči

děti, které pocházejí „z neúplných či doplněných rodin, sociálně spíše slabších“, přičemž jejich „rodiče mají velmi nízkou kvalifikaci a často jsou bez pevného zaměstnání“

problémy s učením i chováním – vyostřují se při přechodu na druhý stupeň (vývojové souvislosti)

nižší intelektové kapacity v porovnání s populací

zvýšeně se vyskytují děti trpící lehkou mozkovou dysfunkcí a psychickými problémy

majetkové delikty - často vzory ve vlastní rodině – nevhodné výchovné styly - výchova je nedůsledná, často chybí zájem ze strany rodičů

Úskalí ústavní výchovy

(srov. Gottwaldová a kol., 2006, UNICEF, 2006, Helus, 2004, Macek, Lacinová, 2012; Běhounková, 2012)

přirozený proces směřování dítěte narušen - vysoká míra organizace činností a stálý dohled

nepřirozené shromáždění dětí ve velkých skupinách (x soužití dětí v rodině)

soužití dětí poruch chování a s poruchou chováním

nedostatečná diferenciací - jedinci s rizikovými vzory chování a jedinci v ÚV z jiných důvodů - negativní role vrstevnických vazeb při utváření sebepojetí a aspirací dítěte

absence zařízení specializujících se na výchovně-terapeutickou péči o děti vyžadující výchovně léčebný režim a děti s extrémními poruchami chování

problematická specializace a oddělení ústavní a ochranná výchova, kdy v současné době probíhá obojí v jednom zařízení

Sebehodnocení dětí v ÚV, OV

1
Předpoklad negativního vlivu nežádoucích sociálních podmínek, traumatizujících a deprivacních zkušeností

2
U dětí s podobnou sociální zkušeností se vytváří podobné rysy v sebepojetí (Běhounková, L. 2007)

3
Nízké sebehodnocení spojeno s pocitem méněcennosti - paradoxně přetaveno do projevů působících jako vysoké sebevědomí nebo naopak sebeznevažování (Blatný, M. 2001; Kauffman, J. M. 2007)

4
Následkem je menší příležitosti k sociálnímu kontaktu a tedy i příležitosti pro rozvoj sociálních dovedností

5
sebehodnocení, které je nepřiměřeně vysoké či nízké, má přibližně poloviny dětí v dětských domovech (Matoušek, O., Pazlarová, H., Baldová, L. 2008)

Co je tedy bariérou ?

Nižší příležitost k sociálnímu kontaktu je příčinou snížení schopnosti managementu, regulace a anticipace vlastního chování (Blatný, M., Dosedlová, J., Kebza, V. 2005), což koreluje s oslabením prosociálního chování (Bornstein, M. H. 2003 in Běhounková, L. 2012)

Souvislost mezi mírou deficitů sociálních dovedností a stupněm poruchy chování nebyla jednoznačně potvrzena (Běhounková, L. 2011)

identifikovány bariéry blokuující rozvoj sociálních dovedností v zařízeních institucionální výchovy vycházejí jak z individuálních dispozic dětí, tak z možností zařízení nebo politického rámce společnosti

Primárním předpokladem pro rozvoj sociálních dovedností dětí je vztahová důvěrnost k některé výchovné osobě (srov. Běhounková, L., 2011; Helus, Z, 2004) - často chybí vztah i v zařízení (není dostatečně využít potenciál klíčového vychovatele), skrze kterou je možné kontinuálně terapeuticky zpracovávat rané narušení vazby odrážející se v kognitivním, sociálním a emočním rozvoji dítěte